
KRÓNIKA

TUDOMÁNYOS TANÁCSKOZÁS
— 1986. január 24-én tartották meg az újvidéki Bölcsészettudományi Karon a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok tudományos ülészekát, amely a magyar helyesírás szabályozásának általános és sajátos kérdéseivel foglalkozott. Az ülészakot Majtényi-Markovics András, a szervezőbizottság elnöke nyitotta meg, majd Min-da Tibor, a Vajdasági Nyelvművelő Egyesület elnöke átadta dr. Szeli István akadémikusnak a Szarvas Gábor-díjat. A díjat Hajdu Edit, a VMNYE titkára indokolta meg, majd Mészáros Mária, a vajdasági Pedagógiai Intézet oktatásügyi tanácsosa ismertette az általános és középiskolások fogalmazási pályázatának eredményeit.

Az ülészak keretében Ágoston Mihály *A helyesírás nyelvi és társadalmi szerepe*, Papp György *A magyar helyesírás helye a többnyelvű Vajdaságban*, Molnár Csikós László *A helyesírás helyzete a tájékoztatásban* címmel tartott előadást, Fábián Pál, a Magyar Tudományos Akadémia Helyesírási Bizottságának társelnöke pedig az 1954. évi és az új szabályzat közötti különbségekről értekezett. Az ülészakon elhangzott még Tomán Mária korreferátuma a helyesírásnak az iskolai oktatásban betöltött szerepéről, Faragó Kornélia a Jugoszláv Enciklopédia szerkesztése során felmerült helyesírási kérdésekről, Szloboda János fordítói gyakorlatban jelentkező helyesírási problémákról, Kovács T. Ilona pedig a sajtó helyesírásáról számolt be.

Az alábbiakban Majtényi-Markovics András megnyitó beszédét, valamint Hajdu Edit méltatását közöljük.

Előljáróban néhány szót mondanék a Szarvas Gábor Nyelvművelő Na-

pok most folyó ülészakának előkészületeiről.

1982-ben Adán, a Szarvas Gábor születésének százötvenedik évfordulója alkalmából tartott emlékünnepségen az a megállapítás is elhangzott, hogy a Nyelvművelő Napok eddigi eredményei és fogyatékoságai, kivált pedig a továbblépés, szükségessé teszi a Nyelvművelő Napok koncepciójának bővítését. Ebből az álláspontból kiindulva a Vajdasági Köz-művelődési Közösség keretében egy évvel ezelőtt alakult szervezőbizottság kettős feladatot végzett: körvonalazta a rendezvény új arculatát, előkészítve az erre vonatkozó öngazdaltási megegyezést, és meghatározta az ez évi ülészak fő témáját. Ez, mint ismeretes, a magyar helyesírás szabályozásának általános és sajátos kérdéseit öleli fel, amit a helyesírási szabályzat új kiadásának megjelenése tett különösen időszerűvé. Mindkét feladat teljesítéséhez hathatós szakmai támogatást nyújtott az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutató-sok Intézete, a téma megválasztásakor pedig a szervezőbizottság számos más intézmény véleményét is kikérte.

A már említett, adai emlékünnepségen bevezetőjében Major Nándor mondotta: „... a nyelvművelést Vajdaság minden népe és nemzetisége soraiban a dolgozók öngazdaltói jogainak kiteljesedése, a népek és nemzetek egyenlőségének ebből fakadó gyarapodása és az egyenrangú nyelvhasználat tette nélkülözhetetlen szükség-gé. Amikor világossá vált, hogy az öngazdaltási rendszer egész társadalmat egybefűző hálózatának a társadalom alapsejtjeiből kell kiindulnia, amelyben minden dolgozónak közéleti emberré kell növekednie, megvilágo-

sodott az is, hogy Vajdaság minden népének nyelvét széleskörűen s egyaránt ki kell művelni, alkalmassá kell tenni a közéleti, öngazgatási funkció végzésére...”.

A jugoszláv társadalmi közösség említett alkotmányos és programtételéből indultunk ki az új öngazgatási megegyezés körvonalazásakor is, azokból az elvekből, amelyek a dolgozó ember döntő szerepét és népeink és nemzetiségeink egyenjogúságát biztosítják soknemzetiségű közösségünkben. A Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok révén — áll a megegyezés szövegében — koncepció, társadalmi és munka jellegűknél fogva serkentjük a tudományos, közművelődési és közoktatási tevékenységet, ápoljuk a népek és nemzetiségek nyelveinek közös kapcsolatait és fejlesztjük a közös szocialista kultúrértékeket.

A tudományos ülészakon kívül, melyet az Intézet szervez, az említett megegyezés értelmében, a Nyelvművelő Napok műsora felőlel ún. kísérő rendezvényeket is. Ezek, nyelvi játékok formájában tavaly novemberben már le is zárultak Ada község területén, Moholon, 29 iskola 110 tanulójának sikeres fellépésével. A résztvevők közt voltak olyan diákok, akik anyanyelvüként tanulják, és olyanok, akik környezetnyelvüként igyekeznek elsajátítani a magyar nyelvet. Úgy-szintén ma értesülünk arról, hogy kik lettek a fogalmazási verseny nyertesei.

Végezetül, a szervezőbizottság nevében gyümölcscsőz és tartalmas munkát kívánok a tudományos tanácskozás valamennyi résztvevőjének!

MAJTÉNYI-MARKOVICS András

A Vajdasági Magyar Nyelvművelő Egyesület által kinevezett Szarvas Gábor Nyelvművelő Díjat odaítélő bizottság egyhangú döntése értelmében a Szarvas Gábor Nyelvművelő Díjat a nyelvművelés terén végzett kimagasló elméleti és gyakorlati munkáért dr. Szelei István akadémikusnak adományozza.

A díj odaítélésével azt a személyi-

séget és alkotótevékenységet köszöntjük, aki a jugoszláviai magyar nyelvművelő mozgalom kezdete óta a nyelvművelés szelvény és alázatos munkásként tevékenykedett és nyelvművelői munkásságában is ugyanazokért az eszmékért szállt síkra, mint irodalomtörténeti munkásságában, nemzetünk és nemzetiségeink egyűvétartozását szolgálva.

Nyelvi, nyelvművelési kérdésekkel foglalkozó írásai az emberközpontú nyelvművelést példázzák, azt a nézetét, hogy a nyelv mindig az embert szolgálta és szolgálja, hogy öngazgatású szocialista társadalmunkban a nyelv az emberi létet jelenti: a szabad, kötetlen lélegzést.

A nyelvművelő munka szerves, alapvető részének tartotta a nyelvi ismeretterjesztést, a nyelv mibenlétének, régi és mai állapotának, különféle rétegeinek, mozgása törvényeinek minél szélesebb körben való megismertetését. Írásaiban nem oktatja az olvasót, nem riasztja el tételes szabályok áradatával, hanem mintegy megbeszéli vele a szóban forgó nyelvi jelenséget, és szinte vele együtt oldja meg azt. Felkészíti, hogy lehetőleg ne csak kifogástalan használója legyen a nyelvnek, hanem amikor a szükség úgy hozza, fejlődésének is formálója, segítője, ellenőre lehessen.

A régi nyelvművelő munkája rendszerint két tevékenységre korlátozódott: ostromozta a hibákat és javaslatokkal állt elő a hibák kiküszöbölésére. A mai nyelvművelő ennél sokkal többet tesz: igyekszik bevezetni, jártassá tenni a nyelv sajátos logikájában, sajátos szellemében a hallgatót, az olvasót, hogy aztán a maga lábára állítsa a nyelvi eszmélkedés és ítélet területén.

Ennek az új típusú nyelvművelőnek a képviselője dr. Szelei István akadémikus.

Újvidék, 1986. január 24.

A bizottság tagjai:
dr. Varga Zoltán
dr. Fazekas Katalin
Hajdu Edit

ELŐKÉSZÜLETEK A STERIJA JÁTEKOKRA — A 31. Sterija Játékokra ötven színház hetvenöt előadással nevezett be. Minden köztársaság és tartomány pályázott. Vajdaságból a Szerb Nemzeti Színház Borisav Stanković *Košťanájának* adaptációjával (Mira Erzeg rendezése) és a Ljubisa Georgievskij rendezte Ivo Brešan-darabbal (*Régészeti ásatások Dilj falvánál*) jelentkezett, a zrenjanini Toša Jovanović Népszínház Miodrag Karadžić *Csak tessék, mi majd kiabálunk* és Ljubomir Simović a *Šopalov vándortársulat* c. művével pályázott, mindkettőt Blagota Eraković rendezte.

A 31. Sterija Játékokon nyolc színház kívánja színre vinni Drago Jančar *Nagy brilínás keringőjét*, őt társulat pályázik Ljubomir Simović *Šopalov vándortársulatával*, három-három színház nevezett be Tone Partljić *Apám, a szocialista kulák*, Goran Sztefanovszki *Tetovált lelkek és Jordan Plevneš Jugoszláv antitézis* c. drámájával. A legnépszerűbb drámaíró Ivo Brešan, őt drámájával jelentkeztek a Sterija Játékokra, a legnépszerűbb rendező pedig Ljubisa Georgievskij, aki a benevezettek közül őt előadást rendezett.

DÍJAK, ELISMERÉSEK — A Vajdasági Írók Egyesületének Életműdíját a Boško Petrović (elnök), Bogdánfi Sándor, Miroslav Egerić, Gerold László, Mihal Harpanj és Mihal Ramacs összetételű zsűri egyhangúlag Aleksandar Tišma újvidéki írónak ítélte oda. Aleksandar Tišma első kötete 1956-ban jelent meg, azóta verseivel, novelláival, regényeivel és utóéletével vált ismertté az olvasók körében. Ismertebb regényei: *A fekete hajú lányért* (Za crnom devojkom, 1963), *Blahm könyve* (Knjiga o Blamu, 1972) és *Az ember ára* (Upotreba čoveka, 1976). Az utóbbi két regény magyar nyelven is megjelent. Novelláskötetei: *Bűnösök* (Krivice, 1961), *Erőszak* (Nasilje, 1965), *Holtszög* (Mrtvi ugao, 1973), *Visszatérés a békéhez* (Povratak miru, 1977), *Az istentelenség iskolája* (Škola bezbož-

ništva, 1978). Műfordítóként is jelentős, jónéhány német és magyar nyelvű könyv ihletett tolmácsolója. Lefordította többek között Babits Mihály *A halálfiái*, valamint Jókai Mór *Az új földesúr* c. regényét. Jelentős műfordító vállalkozásra Végel László *Egy makró emlékiratai* c. regényének átültetése, de a jugoszláviai magyar irodalom számos más alkotását is lefordította szerbhorvára. Aleksandar Tišma műveit a magyar, a német, a lengyel és a francia olvasók is megismerhették. A Forum Könyvkiadó gondozásában legutóbb 1948-ban jelent meg *Az ezerkettedik éjszaka* címmel válogatott elbeszéléseinek gyűjteménye.

Az 1985. év legjobb regényéért járó NIN-díjat Živojin Pavlović érdemelte ki a belgrádi Prosveta Kiadónál megjelent *Halálfal* (Zid smrti) című művéért. Živojin Palović nemcsak regény-, novella- és esszéíróként, hanem számos jelentős film rendezőjeként is ismert. Legújabb regénye hőseinek sorsát emotív-erotikus tudati teherként pecsételi meg. Ábrázolóművészetét a kritikusok főként a részletek kidolgozásáért dicsérik, könyvének hangulatát pedig Borisav Stanković és Dosztojevskij regényeinek atmoszférájával rokonítják.

A díjazott regényből folyóiratunk márciusi számában közlünk részletet.

A hagyományos Bodrogvári Ferenc-díjat, amelyet évente a szabadkai művelődési életben kifejtett jelentős tevékenységért ítélnek oda, ezúttal Torok Sándor, Slavko Matković és az *Üzenet* című folyóirat kapta. Torok Sándor *Tér és idő* című, a szabadkai Képzőművészeti Találkozón megrendezett kiállításával, Slavko Matković *Fotobiográfia* című, az újvidéki Matice srpska gondozásában megjelent verseskötetével, az *Üzenet* pedig a Kosztolányi Dezső születésének századik évfordulója alkalmából megjelentetett tematikus számával érdemeltet ki a díjat. Szabadka Város Művelődési Öngazgatási Érdekközösségének díjkiosztó bizottsága a Népszínház novemberi programjáért, mely-

nek során számos hazai és külföldi színtársulat előadását láthatta a közönség, Olga Afanasijev-Torokot és Horváth Emmát pedig nyelvművelő munkásságáért különdíjban részesítette.

Az 1985. évi Forum Képzőművészeti Díjat Jovan Soldatović újvidéki szobrászművésznek ítélte oda a Bela Duranci (elnök), Bordás Győző, Baráth Ferenc, Maurits Ferenc és Tripolsky Géza összetételű bírálóbizottság. A zsűri Jovan Soldatovićot életművéért, valamint az újvidéki Modern Művészetek Galériájában nemrégiben megrendezett kiállításért részesítette elismerésben.

A NIN 1985. évi publicisztikáért járó Dimitrije Tucović-díját Janko Pleterski ljubljani történész kapta a belgrádi Komunist Kiadó gondozásában megjelent *Nemzetek, Jugoszlávia, forradalom* (Nacije, Jugoslavija, revolucija) című kötetéért. Könyvében a szerző mintegy húsz évig tartó tudományos kutatómunkájának eredményeit teszi közzé. Azoknak a társadalmi-történelmi folyamatoknak az alakulástörténetét rajzolja meg, amelyek a 19. század elején jelentkeztek, és amelyek a szocialista Jugoszlávia létrejöttét eredményezték. A zsűri első-sorban a könyv történettudományi jelentőségét, tárgyának fontosságát és kommunikatív jellegét emelte ki.

KIÁLLÍTÁSOK — 1986. január 17-én Topolyán megnyílt Nagyapáti Kukac Péter festményeinek kiállítása a festő képzőművészeti kismonográfijának megjelenése alkalmából. A megnyitón Fehér Ferenc Nagyapáti-hoz szóló versét hallhatta a közönség a szerző, valamint Danilo Čolić szabadkai színművész tolmácsolásában. Nagyapáti Kukac Péter festményeit és a kötetet Juhász Erzsébet, a monográfia bevezetőjének írója, valamint Bela Duranci művészettörténész méltatta.

Folyóiratunk márciusi száma tematikus blokk keretében foglalkozik majd a festő munkásságával.

Jugoszláv kulturális plakátok címmel rendeztek plakátkiállítást november második felében Kecskeméten a Katona József Múzeumban, majd január 10-e és február 10-e között a Pécsi Galériában, amelyen öt plakáttervezőnk: Baráth Ferenc, Boris Bućan, Bata Knežević, Matjaž Vipotnik és Zdravko Papić munkáit állították ki. A kiállítást megnyitó Boros Judit művészettörténész értékelte a benne-tatásra került alkotásokat és tervezőink munkásságát. Szerinte színház-plakátjain Baráth a formai koncentráció híve, kifejezésmódja lakonikus. A fekete alapon megjelenő figurák — mondta a művészettörténész — a bemutatandó színmű alaptónusának jellemzését adják. Előszeretettel használ különböző fotóeljárásokat, a raszter ridegségét helyezve szembe az emberi alakok drámai gesztusaival. Bućan nagyméretű munkáinak szokatlan asz-szociációt és rejtett művészettörténeti üzeneteit dicséri, Vipotniknál pedig ötletességét és ironikus látásmódját emelte ki. Knežević plakátainak jellemzői a derű, a játékoság vagy éppen a groteszk humor, míg Papić munkáin a tudatos témaválasztás és a megvalósítás egysége érdemel figyelmet.

JURAJ TUŠIAK (1935—1986) — Juraj Tušiak 1935. január 26-án született Petrőcön. A jugoszláviai szlovák irodalom kiemelkedő egyénisége. 1952-ben kezdett publikálni. Költeményeit derű, léletszeretet és érzelmesség hatja át, népköltészetű motívumokat is fellelhetünk bennük. Korai novellái a falusi életről és az egyetemisták világról szólnak, az utóbbi években írt elbeszélései viszont már modern formai jegyeket mutatnak. Sokáig a *Hlas ludu* és a *Vzlet* szerkesztője, majd a *Pionieri* c. gyermeklap főszerkesztője volt. Jelentősebb művei: *Januári málnák*, versek, 1962. *Egyszerű szavak*, gyermekversek, 1969. *Kastélyt építék, tornyokkal*, gyermeknovellák, 1973. *Kocsmá*, elbeszélések, 1973. *A negyedik osztályosok tavasza*, mesék, 1976.